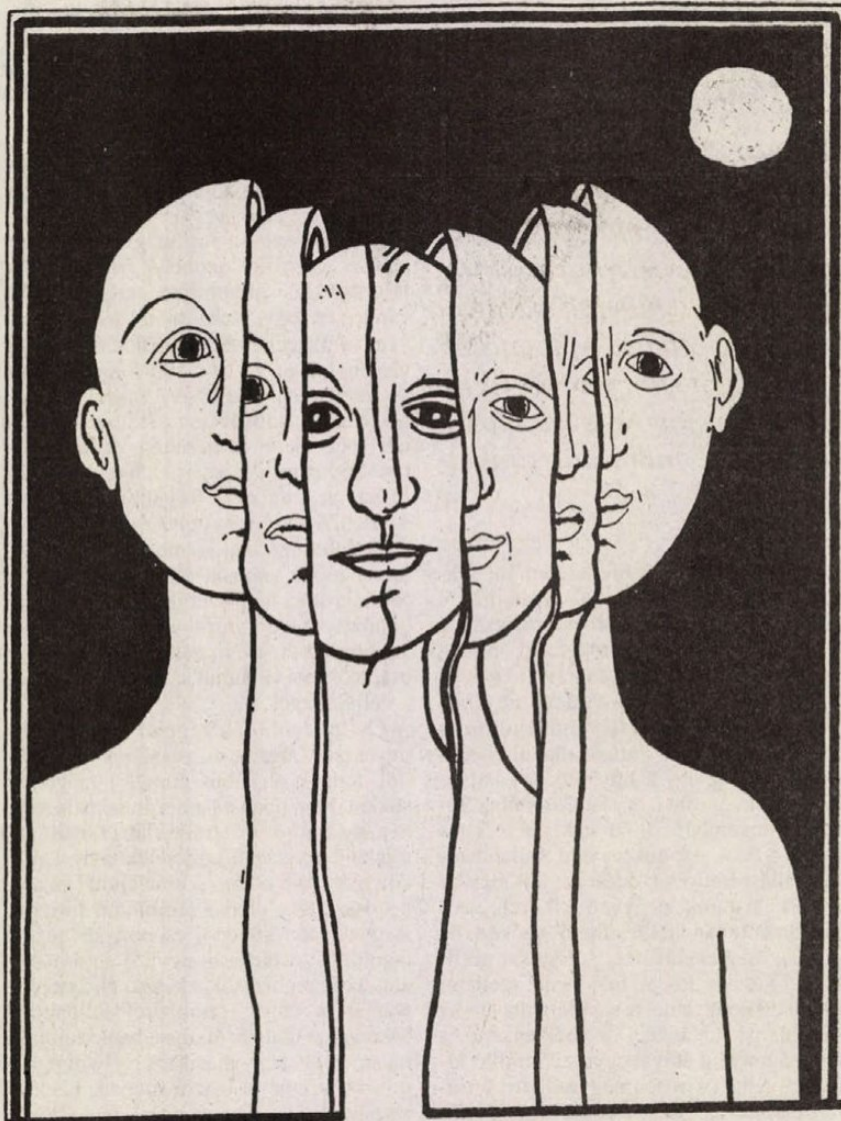

A centrum mítosza

EÖRSI ISTVÁN

TETTAMANTI BÉLA RAJZA

Senki sem örül annak, ha frászt kap. Utána imbolyog kicsit, mielőtt visszanyerné egyensúlyérzékét. Ha túl sokáig imbolyog, meg hány is, meg eszméletkihagyásos tüneteket produkál, akkor felmerül a gyanú, hogy esetleg agyrázkódást okozott a frász. Az agyrázkódásnak még kevésbé lehet örülni.

A szabad demokraták rettenetes pofont kaptak a választáson. Régebbi szavazók kétharmada így reagált a Tocsik-ügyre, továbbá arra, hogy akkor sem léptek ki, Bokros Lajos menesztése után, a koalícióból, amikor vállalt feladatukat teljesítették már. Minthogy ezután a szocialistáknak sem volt szükségük rájuk, Horn Gyula miniszterelnök szíve sugallatát követve folytonfolyvást megalázta őket. „Miért köhög a bolha, hogyha nincs tüdeje” – kérdezték tőlük, ha nagy ritkán visszahajították a teli bilit, ha viszont némán túrték a gyalázatot, akkor azt vetették a szemükre, hogy az erősebb partner fenekébe omolnak.

A frászt imbolygás követte, határozatlanság, önbizalomvesztés. A szabad demokrata vezetők semmit sem mertek mondani, hogy ne tévedjenek. Egyedül a Simicska-ügyben vállalkoztak offenzívára, de ott olyan széles volt a célpont, és olyan bőséges fényben fürdött, hogy nem lehetett mellétrafálni. Így hát nem csoda, hogy Simicska legyőzése nem hozta vissza a szabad demokraták önbizalmát. Legfőbb gondjuk az volt, hogy megfeleljenek bírálóik elvárásainak. Ezért a lelkiismereti szabadság alapelvét zárójelbe téve, vallási meggyőződése miatt felmentették a frakció egyik leghasznosabb tagját, Hack Pétert, frakcióvezető-helyettesi kötelességeitől, majd tovább imbolyogtak. Aztán jelentkeztek az emlékeztetkihagyásos zavarok.

Magyar Bálint egyik interjújában bukkantam rá az első tünetre. Azt mondta a pártelnök, hogy a koalíciókötés hiba volt. Először is azt felejtette el, hogy pártelnöki minőségében, megfelelő határozatok nélkül, ilyet nem mondhat. A szabad demokraták mindmáig azt vallják, hogy az 1994-es választás után szükség volt rájuk, és a kétharmados többségre, a gazdaság stabilizálásához. Ezért büszkék vagyunk arra a szerepre, amelyet ebben a folyamatban játszottunk. Ha a koalíciós részvétel hiba volt, akkor semmire sem lehetünk büszkék, és a legokosabban tesszük, ha visszalépünk Tölgyessy Péterbe és a saját karikatúrájává torzult Tellér Gyulába.

A második tünet Demszky Gábor névéhez kapcsolódik. Azt nyilatkozta Demszky Gábor, többször egymás után, hogy a szabad demokratáknak és a szocialistáknak egyetlen közös értékük sincs. Hogyhogy? Mindkét párt harcol a magyarországi (vagyis különleges silány, Horthy- és Bárdossybúzó) jobboldal ellen; mindketten elítélik a nacionalizmust, a rasszizmust és a klerikalizmust, mindketten ellenzik a jelenlegi kormány szegényellenes gazdaság- és családpolitikáját. Hogy igazgathatja Demszky már a második cik-

lusban a fővárost koalícióban a szocialistákkal, ha egyetlen közös érték sem fűzi össze velük?

Magától ilyen sületlenséget sem Magyar Bálint, sem az ideológiai általánosításoktól mindig tartózkodó Demszky nem mond. Mi lehet az emlékeztetkiesések mögött? Szorongva vártam az újabb tüneteket.

Nem kellett sokáig várnom. Egy szép szombat délutánon Magyar Bálint elmagyarázta a Kossuth rádió hallgatóinak az SZDSZ új stratégiáját. Az egyre riasztóbban kétpólusú politikai életben a szabad demokratáknak egy harmadik pólust kell létesíteniük, mégpedig a centrumban. Egyenlő távolságban kell lenniük a szocialistáktól és a Fidesztől.

Az 1994-es választásokat a Fidesz 1993 decemberében vesztette el, amikor Orbán Viktor, ha jól emlékszem rá, Bécsben, először riszálta meg a farát Boross Péter vonzó szelleme előtt. Ebben a pillanatban eldőlt, hogy aki le akarja váltani a Boross-kormányt, az semmiképp sem szavazhat a Fideszre. Márpedig a lakosság túlnyomó többsége erősen eltökélte ezt. Ha mi egyenlő távolságot tartunk a Fideszsel és az MSZP-vel, akkor az MSZP-re szavaznak mindazok, akik le akarják váltani a Fidesz-kormányt. Márpedig a lakosság többsége ezt fogja erősen eltökélni.

Magyar Bálint és Demszky Gábor még agyrázkódásos állapotában sem találhatott ki ilyen esztelenséget. Ehhez segítségre volt szükségük. Nagy tanácsalanságukban kapóra jöhetett nekik egy reklámkereskedő, aki vállalkozott arra, hogy eladja a párt stratégiáját, mielőtt ez még elkészült volna. Ennek az embernek kevés köze van a párt hagyományaihoz és értékeihez, szakmájából kifolyólag kizárólag a sikerre koncentrál. De mi a politikai siker? Ha a politikus érvényesül, vagy ha az elvei? Orbán például sikeres ember szerintem, de sikertelen politikus, mert csak arra tudott felhatalmazást szerezni, hogy eredendő elveinek az ellentétét érvényesítse. A reklámszakértő nem bajlódik ilyen distinkciókkal. Megtekinttem grafikonjait és a Nagy Magyar Alföldnél laposabb jelszavait, amelyek kiváltképp a Fidesz-ajkakon dicstelenül kimúlt „polgár” szóba akarunk új életet lehelni (és így azt a benyomást keltik, hogy a szabad demokraták elvtelenül loholnak a Fidesz után). Azóta meggyőződés, hogy az „egyenlő távolságra” koncepció úgyszintén a reklámszakember szellemi tulajdona.

Magam is azon a nézetem vagyok, hogy a kétpólusú politikai rendszer megsemmisítene bennünket, és ez elsősorban nem miattunk volna baj, hanem

azért, mert akkor megsemmisülne Magyarországon a nem-etatista, demokratikus fejlődés alternatívája. Harmadik pólussá kell válnunk – de miért a közepén? És egyáltalán: két nagy, etatista párt között hol a közép? A Fidesz és a szocialisták egyaránt a központosítás hívei, az állam hatalmával, amelyet nagyrészt klienseik útján működtetnek, az élet legkülönfélébb területeit ellenőrzik, a gazdasági és a szellemi mezőnyt egyaránt, továbbá az önkormányzatokat és a nagy elosztó rendszereket. Hol közöttük a közép? Továbbá: ha mindig csak arra ügyelünk, hogy a közepén legyünk, akkor mindkét oldaltól függünk. Ha a Fidesz Torgyán után Csurbát is demokratának nyilvánítja (már-már itt tartunk), akkor nekünk jobbra kell táncolnunk, hogy a közepén maradhassunk; ha az MSZP-ben baloldalinak nevezett áramlatok kerekednek felül, akkor pedig indulás balra!

De ha eddigi konfliktusainkat elemezzük, akkor is az derül ki, hogy a „közép” mint helymegjelölő szó nem alkalmazható ránk. Amikor elítéltük Hornt, hogy cigányozik, akkor jobbról bíraltuk őt? Amikor a pápával kötött konkordátumát ellenezük (sajnos hangfogóval), akkor jobbról jelentettük be kifogásainkat? Nem. Az első esetben a rasszizmust ítéltük el, a második esetben a lelkiismereti szabadságon esett sérelmet. Mindkét esetben balról bíraltuk a szocialistákat. Aki rühelli ezt a szót, az ne használja, de tudomásul kell vennünk, hogy a politikai irányjelzőknek objektív tartalmuk van.

A szabad demokratáknak csak akkor van esélyük a felzárkózásra, ha nem a „közép” értelmetlen demagógiájával hazálnak, hanem modern másságukat fejlesztik ki és hangsúlyozzák. Mások vagyunk, mint a Fidesz, és különbözünk a szocialistáktól, de ez nem jelenti azt, hogy egyforma távolságra vagyunk tőlük. A fordulat éveiben a Fideszhez álltunk sokkal közelebb: ők is, akárcsak mi, az emberi jogok teljességének a képviselőit és a piacgazdaság gyors kiépítésére vállalkoztak, és mélyen megvetették a keletiséget, a populizmust, a nacionalizmust – egy szóval a tradicionális magyar jobboldal szellemi kincseit. Ma ezeket árulják a leglerobbantabb bolhapiacokon, és ezért, továbbá maffiózó stílusuk miatt távolabb állunk tőlük, mint a korruptségben hozzájuk fogható, de nyomasztó pártállami múltjuk ellenére is demokratikus alapértékeket valló, nyugatias törekvő szocialistáktól. Ha eltitkoljuk ezt a tényt, akkor sem keltjük fel a Fidesz-szavazók rokonszenvét; de a Fidesz ellenzőinek utálatát minden bizonytalansággal kivívjuk magunknak.

Agyrázkódásunkból kigyógyulva demokratikus alternatívát kell kimunkálnunk elsősorban a jelenlegi kormány autokrata stílusával, nacionalista-kerikális nyomulásával, és szociális érzéketlenségével szemben. Másodsorban különböztessen meg bennünket programunk és stílusunk a pártállamtól örökölt elit hagyományaitól, etatizmusától, klientúrájának falánk és kíméletlen moráljától is, hogy a jelenlegi kormány ellenfelei valódi alternatívák között választhassanak.